

Кравченко Т. П.
*Канд. філол. наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна
kravchenko@mnaui.edu.ua*

МОДЕЛЬ УТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Розглядається проблема утворення економічної термінологічної системи в аграрно-промисловому комплексі.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, номінативні одиниці, терміносистеми, економіка.

У навколишньому світі предметів, явищ, процесів і властивостей значно більше, ніж слів на їхнє позначення у тій чи тій функціональній мові. Саме тому збагачення лексичної системи відбувається не тільки новими одиницями, а й новими значеннями, коли слово в актах вторинної номінації отримує новий денотативно-сигніфікативний зміст, закріплений за його структурою. Відбувається повторне використання номінативних одиниць, значення яких зазнає переосмислення, оскільки нові поняття, що з'являються на певному етапі розвитку, потребують номінації. Вузькогалузеву термінологію економіки АПК представляють насамперед власне національні слова, що увійшли до наукового обігу внаслідок їх дефінування. Їхня кількість у цій терміносистемі не перевищує 10%. Більшість із них утворена давно, унаслідок термінологізації загальноживаних слів, оскільки цей процес був «найпродуктивнішим на ранніх етапах розвитку галузевих терміносистем». До того ж номіновані ними сільськогосподарські поняття як складники науково-поняттєвої сфери економіки АПК є одними з найдавніших утворень. Проте цей процес активізувався нині, оскільки економіка АПК на сучасному етапі зазнає бурхливих перетворень, що потребують великої кількості нових номінацій.

Терміносистема економіки АПК має у своєму складі велику кількість термінів, що номінують поняття, пов'язані з використанням землі для виробництва сільськогосподарської продукції. Це «земля», «родючість»,

«урожайність», «збір», «ділянка» та ін. Вони позначають найосновніші поняття агроекономічної науки, що з'явилися задовго до становлення самої науки. Такі терміни є наслідком модифікації первісного значення відповідних загальноживаних питомих слів української мови. Більшість із них – багатозначні лексеми, що ввійшли до наукового обігу, набувши статусу терміна внаслідок «відсікання» частини значення та надання йому чіткого визначення (дефініції).

На особливу увагу заслуговують номени цієї ж лексико-семантичної групи, що до агроекономічного термінооточення потрапили вдруге. Реанімували своє термінологічне значення віддієслівні іменники автохтонного походження «наділ», «розподіл», «перепродаж», «викуп», «продаж», «торг», «успадкування». Вони мають спільні позамовні чинники, які спочатку зумовили схожу схему залучення їх до наукового вжитку, потім усунення з цієї сфери і нещодавню реактуалізацію в термінології економіки АПК. Основним чинником поновлення цих номенів у досліджуваній термінології послугувало те, що земля стала об'єктом купівлі-продажу, тобто товаром, що заперечувала радянська економічна наука протягом 73 років. Варто зазначити, що в новому термінооточенні вони вживаються разом із словом-уточненням – прикметником «земельний» або іменником «земля» у родовому відмінку однини, тому стали стрижневими словами в терміносполуках, зокрема «земельний наділ», «розподіл землі», «земельна ділянка» тощо.

До цієї групи є підстави віднести й термінологізоване слово «розселянювання», яке набуло повторного вжитку в термінології економіки АПК, проте якщо в словниках радянської доби воно трактується як історизм і мало значення «розпад класу селян при капіталізмі на сільський пролетаріат і сільську буржуазію», то нині в науковій і науково-популярній літературі зазнало суттєвої трансформації семантики і стало позначати «процес відходу великої кількості селян від роботи в сільському господарстві».

Наявність великої кількості «реанімованих» термінологізованих

номінативних одиниць є чи не найпомітнішою особливістю формування української агроекономічної термінології. Більшість із них не має усталеної дефініції, що можна пояснити невизначеністю понять та неунормованістю аналізованої термінології.

Термінологізуватися можуть не тільки питомі українські, але й запозичені слова. Таким є слово «грунт», запозичене українською мовою з німецької через посередництво польської мови. Семантичною інновацією в термінології економіки АПК є лексема «пай», що давно була перейнята українською мовою з турецької, у якій означала частину, жереб. Термін «пай» передає родові поняття в терміносполуках «умовний пай», «земельний пай», «майновий пай».

Термінологізація більшості загальноновживаних запозичених лексем відбулася недавно, що зумовлено необхідністю номінування тих активних зрушень, які сталися в останнє десятиліття в економіці АПК. Зазнавши певних семантичних трансформацій, ці слова перейшли з розряду загальноновживаної до термінологічної лексики. Чимало з них стало агроекономічними термінами, поєднавшись із залежним компонентом, який звузив їхнє значення, що сприяло розмежуванню значень терміна і вихідного слова, пор.: *легалізація земельного кадастру, консервація землі, паспортизація земель, моніторинг земель, абсентеїзм землевласницький, фрагментація землекористування, натуралізація дрібнотоварного виробництва.*

Мало термінологізованих утворень, що були б наслідком випадків розширення значень, властивих слову в загальнонародному лексиконі, або ж уживання загальноновживаних лексем у переносному значенні.

T. Kravchenko. Model of establishment of economic terminology system.

Summary

The article shows the model of formation economic terminology system in the agrarian-industrial complex.

Keywords: agrarian-industrial complex, economic, terminology system, model of formation.